

هوالمشاهد

گروه علمی - تربیتی شهید محمد جواد باهنر

گزارش مطالعات و تحقیقات

عنوان گزارش: نظام نامه خدمت به نوآموزان قبل از دبستان

تاریخ ارائه: ۹۵/۱۱/۲۴

تاریخ ویرایش: ۹۶ / ۵ / ۱۵

جمع‌آوری گزارش:

اساتید مشاور:

الف. نظر کارشناسان:

جناب آقای دکتر عاصی:

مشکل کار ما در پیش دبستان این است که سبقت آموزش را نباید وارد کار کنیم. مهد کودک های موجود غالباً به کودک آموزش می دهند.

همچنین محدود کردن هایی وجود دارد (از قیل این ساعت بیا، این ساعت برو، این بشین، آنجا نشین و...) که اینها با روش های دینی همخوانی ندارد.

جمع بندی مباحث مطرح شده توسط استاد:

- بازی محوری (بچه باید بازی کند و اگر آموزشی هم قرار است داده شود در همان بازی باید باشد).

- آموزش های مرسوم باید کاملاً حذف شود.

- نقش تربیتی مادر باید حفظ شود. در ۷ سال اول نباید بچه را از مادر جدا کرد.

جناب آقای دکتر فلاح:

مهد ما باید همان مهد خانه بهشت باشد، منهای برنامه ریزی ها و قالب بندی هایی که دارند. در مهد بهشت مدل ارتباط مربی با بچه ها، نوازش های لمسی مربی، تغذیه، طرح درس، رفتار کادر با یکدیگر، ارتباط با والدین، ارتباط مدیر مهد با مربی ها و... باید دیده شود و مورد بررسی قرار گیرد.

چک لیستی از این مولفه ها را آماده کنید و بروید برای دیدن فضای مهد.

روی بحث انتخاب مربی باید تمرکز و کار ویژه ای صورت گیرد. به عبارتی ۹۰ درصد پیش دبستانی مربی است.

هم باید مذهبی و انقلابی باشد و هم توانایی های ذهنی لازم را داشته باشد.

اصول پیش دبستانی:

- نشاط محوری (پویایی، نشاط، بازی محوری)

- یادگیری پنهان (اجتناب از یادگیری مستقیم به ویژه در مسائل دینی)

- داشتن جهت گیری های الهی پنهانی (مثل دعای سفره، گفتن الهی شکر و...)

- خانواده داری (تعامل خانواده و مدرسه) بسیار بیشتر از مدرسه باید باشد.

جناب آقای دکتر ارسخان:

مباحثی که نوآموزان در حوزه ریاضی پیش از ورود به کلاس اول به آن نیاز دارند:

دست ورزی، تقویت حافظه، دقت و توجه، خوب نگاه کردن، گوش کردن، توجه به جزئیات، شناخت انگشتان،

شمارش اعداد تا ۵، تشخیص با استفاده از حواس پنجگانه، شناخت رنگ های اصلی، درک مفهوم اندازه، درک مفاهیم

فضایی مثل بالا پایین زیر رو و... تشخیص اشکال هندسی، دسته بندی اشیاء، مرتب کردن، شناخت انواع خط، حل پازل

های ۵ تا ۷ تکه، الگو برداری و الگویابی.

برای تمام اینها بازی هایی استاندارد و طراحی شده وجود دارد. بازی ها را می توان در سه سطح اجرا کرد:

- بازی های حرکتی
- بازی های سخت افزاری
- بازی های دست ساز

جناب آقای دوستانی

اصول پیشنهادی برای خدمت به سن قبل از دبستان:

۱. نگرش به پیش دبستانی باید سیستمی باشد. یعنی شما باید زندگی فرد - از قبل از تولد تا بعد از مرگ - را ببینید و بعد بر اساس وسع و توانایی خود برای بازده ای از این دوران برنامه ریزی کنید. مثلاً برای سن ۳ تا ۶ سال او برنامه ریزی کنید.

با این نگاه کلاس اولی و دومی و ... یا پیش ۱ و ۲ و اینها نداریم و مرتب بچه ها را با عناوین و برچسب های قرار دادی نمیخوانیم. فرد متولد یک سالی است و تا آخر هم همین با اوست. مثلاً متولدین هشتاد و نه ای. یا متولدین نودی. برنامه را برای اینها تعریف می کنیم. این نظام کلاس بندی و مرتبه بندی اشتباه و آسیب زا است.

اثر دوم این اصل این است که کار را مقطعی نمی بینیم یعنی فقط برای بچه های پیش دبستانی برنامه ریزی نمی کنیم. در مهدها و پیش دبستانی ها برای بچه ها برنامه ریزی می کنند و دیگر کار ندارند که این بچه در آینده قرار است چه مسیری را طی کند. در عین حال که باید برنامه را بر اساس یک نگاه بلند مدت طراحی نمود.

۲. توجه به نقش مادران. بر اساس این اصل کاری که مادر می تواند برای بچه بکند، فرد دیگری نباید انجام دهد. حالا اگر واقعا کاری است که او نمی تواند انجام دهد، ایندفعه یک مربی استخدام می کند و کار را به او واگذار می کند. مثل داستان شیر دادن. مادر اگر می تواند خودش باید به بچه اش شیر بدهد، حال اگر شیر ندارد می تواند دایه بگیرد.

به نظر ما پیش دبستانی باید با مدیریت و اجرای کامل مادران اداره شود. مادران خودشان باید تصمیم بگیرند چه چیز برای بچه شان خوب است چه چیز بد. با مطالعه، با پرس و جو و... ولی بار اصلی و وظیفه اصلی بر دوش خود مادران باید باشد.

۳. گزینه یابی جهت مدرس. در دوره قبل از دبستان مادران باید با توجه به مریبان موجود در جمع برای فرزند خودشان مدرس آداب انتخاب کنند تا او در ۷ سال دوم آداب مختلف را برای فرزندشان بگوید.

نوع خدماتی که به مادران ارائه می شود به این گونه باشد که مثلاً مادری می گوید نمی توانم بچه ام را از پوشک بگیرم، به او می گوییم بیا اینجا حضور داشته باش. ما به تو آموزش می دهیم و تو اجرا کن.

باید یک پاتوقی از خانواده هایی که بچه زیر ۷ سال دارند راه انداخت و به آن خانواده ها خدمات و آموزش ارائه داد. کار مستقیم با کودک انجام نمی دهیم.

نکته دیگر اینکه در ۷ سال اول باید بچه را حقیقتاً سید بدانیم و نه قراردادی و نقش بازی کردن. چشم گویی را به معنای واقعی کلمه باید اجرا کنیم. این برای خود پدر و مادر هم رشد می آورد.

در سن قبل از ۷ سال فرمول اصلی بازی و گشت و گذار است (یلعب و یرتع). بنابراین هدف آموزش و انتقال مفاهیم نیست، هدف بازی است حالا مفهوم هم انتقال پیدا کرد، کرد. اگر هم نکرد مهم نیست و نگرانی ای از این جهت نباید وجود داشته باشد که مثلاً بچه اهل سلام کردن نیست. به عبارتی اگر هدف آموزش نباشد، بازی های هدمند و آموزشی ضرری نخواهند داشت.

جناب آقای پارسافر

مجموعه ها و افراد تربیتی

- حاج آقای تراشیون (ایشان در حوزه مبانی و همچنین آموزش مربی بسیار قوی هستند که این مبانی نیز بر گرفته از آیات و روایات است اما در حوزه روش و قالب نو آوری خاصی دیده نمی شود).
 - حاج آقای پناهیان: نظرات برگرفته شده و تئوریزه شده بحث تنها مسیر است.
 - آقای دکتر باغگلی مشهد: مباحثشان به نظرات آقای صفائی حائری خیلی نزدیک است و همچنین روش پروژه سازی ایشان خیلی میتواند به ما کمک کند.
 - آقای اشترانی (مدرسه توحید قم)
 - آقای مجیدی بابلسر
 مجموعه های قرآنی:

- جامعه القرآن (آقای طباطبائی قم)
- آقای محسنی مشهد (مهد الرضا)
- ثارالله فارس
- دارالقرآن قم
- مهد قرآن تبریز

در این مجموعه ها محتواها و کاربرگ های تولید شده قابل استفاده از ولی خیلی کار مبنایی قوی ای انجام نشده است.

مجموعه های یزد:

- آقای مطهریان (قرآنی)
- آقای دکتر فلاح (هوش اخلاقی)

مدل های غربی

- مونته سوری
- پیازه

در اینترنت توضیحات مفصل راجع به این دو مدل وجود دارد.

شخصیت ها:

- حسن عباسی (کودکان استراتژیست - از نظر استفاده از الفاظ خاص قوی است)
- عباسی ولدی
- وافی
- دستمی

ب. تجربیات

مؤسسه انشاء اصفهان (مصاحبه با سرکار خانم نیکبخت از مربیان مهد)

مؤسسه انشاء از سال ۹۳ مهدی تحت عنوان مهدبازی تأسیس کرده است. بر اساس اصول مهد ما در ۷ سال اول با جسم کودک کار داریم. که خود این دو بخش می شود: یکی تغذیه و دیگری بازی. در بخش تغذیه نوآموزان مزاج شناسی می شوند و برنامه غذایی مناسب آنها ارائه می شود.

در بخش بازی در ۳ بخش مختلف بازی طراحی شده است:

۱. بازی های ادراکی شامل هدف گیری، حسی تشخیصی، مشاغل و...

۲. بازی های تحریکی شامل تقلید صدا، نمایش، کامل کردن قصه و..

۳. بازی های حرکتی شامل گرگی رنگی، لی لی و...

برای بچه های ۳-۴ سال بیشتر بازی ای حرکتی اجرا می شود. برای بچه های ۴-۵ سال بازی های تحریکی و برای بچه های ۵-۶ سال بازی های ادراکی بیشتر اجرا می شود.

در مهدبازی مفاهیم دینی، علمی و... به هیچ وجه با بچه ها کار نمی شود. فقط در بعضی از زمان ها به صورت غیر مستقیم کار می شود. به عنوان مثال هر روز در صبحگاه سوره کوچکی از قرآن تلاوت می شود و باعث می شود بچه ها به مرور سوره ها حفظ کنند. یا هر ماه یک شعار یک یا دو بیتی داریم که هر روز صبح بچه ها تکرار می کنند. این شعار دارای مزامینی مثل شجاعت، مهربانی، عزت نفس و.. است.

داستان هایی از اهل بیت برای بچه ها گفته می شود، نه به جهت بیان ویژگی های رفتاری اهل بیت علیهم السلام، بلکه به جهت آشنایی و شناخت اهل بیت.

با توجه به فشار بهزیستی مبنی بر آموزش صداها، کتاب جامع گاج نیز برای بحث آموزش حروف کار می شود. خانواده ها حضور مستقیم در مهد ندارند. و ساعت کاری نیز از ۸ تا ۱۲ می باشد. ولیکن بچه ها هر موقع بیاند مشکلی ندارد.

بازی کده اصفهان (مصاحبه با سرکار خانم شاهوندی و همسرشان والدین یکی از نوآموزان)

بازی کده متشکل از یک جمع همفکر و همراه بود که دارای بچه های ۲-۳ سال بودند و با یکدیگر شروع کردند. اصول بازی کده بر اساس صحبت ها و مباحث آقای دوستانی طراحی شد از جمله این اصول:

۱. بازی محوری

۲. قدرت انتخاب داشتن بچه ها

۳. حذف کامل آموزش

۴. حذف موانع خط و امر و نهی نکردن به بچه ها

در بازی کده آموزش هایی ارائه می شود اما کاملاً به صورت بازی. مثلاً با اتناق عمل بازی بچه ها با قلب انسان آشنا شدند.

نکته قابل توجه اینکه خروجی های این طرح پس از ورود به دبستان با موفقیت ها و مشکلاتی مواجه هستند. دانش آموزانی که از در بازی کده بودند در سال اول نسبت به همکلاسی های خود در مباحث آموزشی حرفی برای گفتن ندارند و چیزی بلد نیستند ولی در عین حال خلاق، پرنشاط، پر انرژی هستند.

روش اجرایی طرح به این صورت است که برای بچه های قبل از ۴ سال حضور مادر همراه با فرزندش الزامی است و هر موقع بچه در بازی کده است مادر نیز باید با او باشد. از بعد از چهارسالی مادر بنا به نظر انتخاب فرزندش می تواند حضور داشته باشد یا نداشته باشد.

تمام کارها در بازی کده توسط مادران اجرا می شود، فقط یک نفر مربی در جمع مادران حضور دارد که نکات لازم را به مادران آموزش می دهد.

کارها به این صورت تقسیم می شود که در هر روز چند نفر به عنوان مادر یار انتخاب می شوند که کارهای اجرایی (تغذیه بچه ها، بازی، نظافت و فضا سازی محیط و...) برعهده مادر یارها می باشد.

یک نفر مربی که وظیفه هدایت و آموزش مادران را بر عهده دارد.

یک نفر به عنوان طراح درس نیز در جمع حضور دارد که در حال ارزیابی طرح درس های نوشته شده می باشد.

همه مادرها موظف هستند که مادر یار بشوند که برای ما تقریباً هر ۲ ماه یکبار مادر نوبتش می شود که مادر یار باشد.

بازی کده ۳ روز در هفته برنامه دارد (۲ روز در محل بازیگده و ۱ روز در قالب گردش و بازدید) ساعت کاری ۸ تا ۱۲ است اما، ساعت حضور بچه ها آزاد است و بچه ها هر موقع بیدار می شوند می آیند. مادرها هزینه ای برای حضورشان دریافت نمی کنند و بقیه هزینه های بازیگده توسط خود مادران تأمین می شود. در جمع تنها مربی چون به صورت تمام وقت حضور دارد حقوق دریافت می کند. شرایط پذیرش: زمان گذاشتن مادر، دو روز حضور در بازیگده به عنوان مهمان، بررسی اخلاق مادر و بچه و پذیرش مادرها.

خود همین مادرها مباحث مطالعاتی و مباحثاتی مختلفی در حوزه تربیت با یکدیگر دارند و بر اساس همین مطالعات طرح درس های مختلف تدوین می کنند. این طرح درس ها در قالب بازی های تحریکی، ادراکی و حرکتی جمع آوری شده است.

مهد خانه بهشت (مصاحبه با سرکار خانم فلاح زاده مدیر مهد)

مهد بهشت کار خود را از ۴ سال گذشته شروع کرده است. ابتدا تعداد نوآموزان ۷ نفر بودند و هم بحث طراحی دروس و محتوا را داشتیم و کار روی این نوآموزان به مرور زمان هم نوآموزان بیشتر شدند و هم طرح درس ها و برنامه های بیشتری تولید شد.

ابتدای کار از ۳ سالگی پذیرش داشتیم اما چون هدف ما آموزش و تربیت بود گروه سه ساله را حذف کردیم و کار را محدود کردیم به پیش ۱ و ۲.

در پیش ۲ به دنبال آموزش مقدمات ورود به دبستان هستیم لذا فضای ظاهری و فیزیکی را نیز طوری طراحی نمودیم که بچه ها کم کم به نشستن پشت میز و نیمکت عادت کنند و پذیرش فضای مدرسه را داشته باشند.

در حوزه آموزش ابتدا مهدهای مطرح در کشور رصد شد و حدود ۳۰ سرفصل مختلف که با بچه ها کار میشد استخراج گردید. سپس از بین این ۳۰ سرفصل، ۱۰ سرفصل به عنوان سرفصل های آموزشی مهد بهشت انتخاب شد و تیم محتوا برای این سرفصل ها طرح درس و محتوا طراحی نمودند. البته بهزیستی نیز سرفصل هایی معین کرده که آنها را نیز بازطراحی کرده ایم.

سطح کلان مهد هوش اخلاقی و آموزش اخلاق به کودکان است. تقریباً هر دوماه یک فضیلت را کار می کنیم. (۸ ماه ۴ فضیلت) آموزش هم به این صورت است که از یک طرح تمام مباحث و سرفصل ها متناسب با فضیلت های هوش اخلاقی طراحی شده و از طرف دیگر از والدین در مورد حضور در جلسات هوش اخلاقی تعهد می گیریم. و مباحث درمهد و خانه به صورت همزمان پیش می رود.

سرفصل های آموزشی:

هوش اخلاقی، قرآن، آیات مفهومی، دعا و معصوم شناسی، شعر، ریاضی، علوم، زبان آموزی، واحد کار، کاردستی، نقاشی، کاربرگ و نیز برنامه های مناسبی که برای تمام اینها طرح درس و محتوا طراحی شده است. در پیش ۱ سرفصل مهارت آموزی نیز وجود دارد.

در زبان آموزی به دنبال آواشناسی و تقویت دیداری و شنیداری بچه ها هستیم

در بحث مناسبت ها، مناسبت های ملی و مذهبی شاخص و همچنین ایام ولادت و شهادت ائمه برنامه داریم. ولو در حد چسباندن یک ربان مشکی کنار تابلو.

روش تدریس و کلاس داری توسط مربی و براساس توانمندی اش انتخاب می شود.

کلاس های قوانینی دارد که بچه ها موظف به رعایت آنها هستند از جمله نشستن روی صندلی مربی، گذاشتن کفش ها در جاکفشی، ردیف بودن کیف ها در کنار کلاس، خوردن غذا فقط سر سفره و در ساعت صبحانه، کشیدن جارو دستی و..

البته قوانین با مشارکت بچه ها مشخص می شود و مربی با مهربانی و لطافت این قوانین را به بچه ها آموزش می دهد.

تنبیه: بی توجهی، محرومیت، در موارد خیلی حد ۳ دقیقه بیرون از کلاس.
تشویق: بر چسب، هدیه های کوچک، هدیه های کلامی، جایزه (هر سال مبلغی حدوداً ۲۵ هزار تومان از والدین برای خرید هدیه می گیریم.)

به تاسی از رسم ملاهای قدیم برای بچه ها جشن سوره می گیریم و هر سوره ای را که حذف می کنند به او جایزه می دهیم.

تکلیف: کاربرگ هایی به بچه ها داده می شوند که در خانه تکمیل می کنند و پس از آن در کارپوشه شان قرار می گیرد.

ارزشیابی: ارزشیابی سه ماهه توسط مربی ، بر اساس مشاهدات خودش انجام می شود.
شرایط پذیرش: مصاحبه با نوآموز به جهت سطح بندی بچه ها و کلاس بندی (چینش تصاویر، پازل عروسک، کشیدن نقاشی و...)

مصاحبه با خانواده + شرط داشتن حجاب و نداشتن ماهواره
آموزش والدین: جلسه توجیهی اول سال، جلسات هوش اخلاقی، جلسات کلاسی اولیا و مربیان
لباس فرم: بچه ها لباس فرم دارند. مربیان و کادر دفتری نیز لباس های فرم متفاوتی دارند.
ماهی یک بازدید یا اردوی نصف روزه برگزار می کنیم.
شرایط پذیرش مربی:

- کادر و خدام هیئت باشد.
 - گذراندن دوره هوش اخلاقی
 - داشتن سابقه کاری
 - گذراندن دوره آموزش مربیان
 - اجرای کلاس در یکی از کلاس های مهد
 - انجام تحقیق در مورد افرادی که نا آشنا هستند
 - انجام مصاحبه توسط مدیر مهد
- ظرفیت کلاس: ۱۲ تا ۱۶ نفر / شهریه: ماهانه یکصد هزار تومان.

نسل سلمان یزد

در نسل سلمان ابتدا دیدیم آنچه می تواند ضعف ما را در محتوا پوشش دهد، مربی است. لذا یک سال تمرکز اصلی را گذاشتیم روی تربیت مربی. در دوره های آموزش مربیان از نیروهای حاج آقای وافی و خود حاج آقای تراشیون استفاده کردیم. همچنین از روش های کاربردی قصه گوئی، کاردستی و ... نیز از حاج آقای راستگو.

در کنار این شروع کردیم به طراحی محتوا بر اساس بیانات مقام معظم رهبری. محتواهایی که موجود بود را دسته بندی و جاگذاری کردیم در نظام خودمان و آنچه موجود نبود را تولید کردیم.

مهد در ۴ حوزه اصلی کار می کند:

۱. والدین: جلسات آموزشی هفتگی با مادر ها و ماهیانه با پدر و مادر
۲. مرکز پژوهش که وظیفه تولید محتوا را بر عهده دارد
۳. مهد که محتواهای تولید شده را اجرا می کرد
۴. تربیت مربی که گفته شد.

در حوزه مبانی از صحبت های آقا خیلی استفاده کردیم. در بحث بازی و تفکر پروژه های آقای باغلی و روش پروژه سازی ایشان خیلی مفید بود. از مزایای این روش درگیر کردن والدین به صورت هدفمند در کار است.

ژاپن

هرچند تحصیلات اجباری، در سن ۶ سالگی و از مدارس ابتدایی، آغاز می شود، اما بیش از ۹۰ درصد کودکان ژاپنی، دوره پیش دبستانی را می گذرانند. گروهی از پژوهش گران، استدلال می کنند که این دوره، متفاوت ترین و زنده ترین بخش در نظام آموزش ژاپنی هاست. حق انتخاب نوع مرکز پیش دبستانی، اعم از مراکز تمام وقت و یا مراکز نیمه وقت، برای والدین شاغل، محفوظ است. این مراکز، شبیه مهدهای کودک و اماکن نگهداری کودکان در غرب است که برای خدمت به دو طبقه کاملاً متفاوت اجتماع دایر شده اند و به همین سبب، مراکز تمام وقت، زیر نظر وزارت رفاه، و مراکز نیمه وقت، زیر نظر وزارت آموزش، اداره می شوند. با این حال ناظران امروزی شباهت زیادی را بین این دو مجموعه یافته اند.

ویژگی های پیش دبستانی های ژاپنی

۱. کلاس های پرجمعیت

آمریکایی ها اغلب از تعداد زیاد دانش آموزانی که در دوره های پیش دبستانی ژاپنی ها به هر معلم، واگذار می شود، تعجب می کنند. مراکز نگهداری از کودکان می توانند به ازای هر معلم، ۳۰ کودک ۳-۵ ساله و در مقطع پیش دبستانی، ۴۰ دانش آموز به ازای هر معلم، داشته باشند. ظرفیت واقعی کلاس، به تعدادی کمتر از ۳۰ نفر می رسد. آموزگاران پیش دبستانی ژاپن، به نقش مادرانه ای که همتایانشان در آمریکا و در کلاس های کم جمعیت دارند، غبطه می خورند. با این حال، پاره ای از امتیازها در کلاس های پرجمعیت، وجود دارد که از آنها در جهت کاهش اقتدار بزرگترها و وابستگی بیش تر بچه ها به یکدیگر، استفاده می شود. تقریباً همه مراقبان مدارس پیش دبستانی در ژاپن (۹۴) درصد از خانم ها هستند که حدود نیمی از ایشان، زیر ۲۷ سال سن دارند. همچنین، نیمی از مدیران مراکز پیش دبستانی را خانم ها تشکیل می دهند.

۲. برنامه های آموزشی پیش دبستانی: (بازی محوری)

در مطالعه درباره ۱۵ مدرسه پیش دبستانی، بچه های ۵ ساله، نیمی از وقت شان را صرف بازی های آزاد و نیمی دیگر را صرف فعالیت های جمعی کلاس می کردند. منظورم از بازی آزاد آن است که بچه ها در انتخاب آنچه که می خواستند انجام بدهند کاملاً آزاد بودند و به عبارتی، معلم آنها را در میان چند فعالیت، محدود نمی کرد تا دست به انتخاب بزنند. در این ۱۵ مدرسه، بچه های ۵ ساله، وقت شان را صرف فعالیت ها زیر می کردند:

- بازی های آزاد - که پاره ای از نمونه های آن در ادامه همین فصل می آید (۵۰ درصد)
- فعالیت هنری یا کاردستی (۱۴ درصد)
- آوازخواندن، رقصیدن و نواختن یک ساز (۸ درصد)
- گردهمایی هایی نظیر نشست های کلاسی یا مدرسه (۷ درصد)
- صرف ناهار یا غذای نیمروز (۷درصد)
- قصه گوئی (۵ درصد)
- تمیز کردن و رفت و روب (۵ درصد)
- فعالیت های علمی - نظیر درست کردن یک شکل از روی یک نمونه (۵ درصد)

میانگین نیمی از اوقات روزانه پیش دبستانی ها که صرف بازی آزاد می شد، غالباً بدون سختگیری و نظارت آموزگاران بود. زمان بازی های آزاد، اوقات خوش و پرهیاهویی است که کودکان آزادانه از کلاسی به کلاس دیگر، و از سالن ها به حیاط بازی می روند. بعضی از بچه ها از یک بازی به بازی دیگر می روند و بعضی دیگر بیشتر وقت صبح

را صرف یک نوع بازی می کنند. با این حال، بیشتر بچه ها در تمام ساعات صبح، سه نوع از بازی ها را ادامه می دهند. ساختن خانه های بازی با بلوک های بزرگ چوبی، بازی با سلفون های رنگی و ساختن اشایی با جعبه های خالی.

در طول ۲ ساعت بازی آزاد، مربی بیشتر وقت خود را صرف پاسخگویی به سئولات بچه ها می کند که بیشتر آنها درباره نوع گره زدن و به هم بستن، چسب کاری کردن و نحوه استفاده از تیغه های چاقو است. در شش مورد هم مربی به بچه هایی که تنها مانده بودند، کمک کرد تا با یکدیگر قاطی شوند. در سه نوبت نیز به تعدادی از بچه ها کمک کرد تا از وسط کار، وارد یک بازی بشوند. در سه مورد دیگر نیز به ابتکار خودش، با بچه هایی که تنها نشسته بودند و بی هدف و سرگردان به نظر می رسیدند، مشغول بازی شد.

بیشتر زمانی که در یک مدرسه پیش دبستانی ژاپنی می نشستم و بچه هایی را تماشا می کردم که گل بازی می کردند یا خانه هایی از مکعب می ساختند و یا دنبال هم می دویدند.

استفاده از بازی آزاد برای ایجاد روح جمعی

بچه ها به صورت طبیعی در حین بازی با یکدیگر آشنا می شوند. آموزگاران ژاپنی مقطع پیش دبستانی، از این ارتباطات، به عنوان چارچوبی برای تشکیل جامعه گسترده کلاس، استفاده می کنند. (بازار فروش ساعت)

اصول اساسی مدارس پیش دبستانی ژاپن:

محور بودن بازی های آزاد، جلسات کلاسی، و نیز استفاده از بچه ها برای تشویق و پرورش خودشان
تدابیر دیگر برای ایجاد روح گروهی

مدارس پیش دبستانی در ژاپن از راه های گوناگون برای تقویت روح گروهی تلاش می کنند. دانش آموزان غالباً به صورت گروهی و به نام کلاس شان نامیده می شوند.

بخشی از موجودیت یک روح جمعی، با مشارکت در مراسم گوناگون، معنا پیدا می کند. به همین جهت، کلاس ها دارای مراسم و برنامه هایی متنوع و همه گیر نظیر آواز خواندن، رقصیدن، احوال پرسى و... می باشند. پاره ای دیگر از برنامه ها طولانی تر و پرشاخ و برگ تر هستند مانند ورزش های سوئدی که تمام مدرسه آن را انجام می دهند و یا اجرای آهنگ های جالب محلی، برگزاری انواع جشن واره ها از قبیل جشن بازگشایی مدرسه، روز فارغ التحصیلی، روزهای ورزشی، مراسم آغاز و پایان سه ماهه تحصیلی، رویدادهای فرهنگی و جشنواره های موسیقی، جشن های دسته جمعی تولد، کارناوال ها و نیز مراسمی به مناسبت تعطیلات مختلف سال و... اشاره کرد.

نقش بازی آزاد: آموختن اینکه چگونه می توان، عضو مسئول کلاس شد.

ج. اسناد قانونی

د. جمع بندی:

نتایج حاصل از مطالعات و بازدیدها نشان می‌دهد هر چند مهدکودک‌ها و پیش‌دبستانی‌های موجود از لحاظ محتوا و روش‌های اجرایی تفاوت‌هایی با هم دارند، اما قالب کلی اغلب آنها شبیه به هم است. در اکثر این مراکز محتواهای گوناگون به نوآموزان آموزش داده می‌شود. کودکان در معرض آموزش‌های متنوع قرار گرفته و به گفته مسئولین این مراکز برای ورود به دبستان آمادگی‌های لازم را کسب می‌کنند.

حال آنکه با توجه روایات تربیتی، روش تربیت کودکان در قبل از ۷ سال تفاوت ماهوی و اساسی با روش کار در بعد از ۷ سال دارد. به گونه‌ای که در قبل از ۷ سالگی محوریت با بازی و رهایی کودک است و در ۷ سال دوم محوریت با عبودیت و ارائه آموزش‌های عمومی است.

با توجه به این مقدمه آنچه در عروج اندیشه به عنوان خدمت به کودکان قبل از ۷ سال ارائه می‌شود، باید متناسب با روایات و سیره تربیتی اهل بیت علیهم السلام باشد. و لازمه این امر قالب‌شکنی وضع موجود و خارج شدن از ساختار و روش کاری مرسوم می‌باشد. به همین منظور اصول کلی مجتمع عروج اندیشه در این موضوع، که برآمده از روایات و همچنین نظرات کارشناسان مربوطه می‌باشد ارائه می‌گردد.

همچنین پیشنهاد می‌شود عنوان مهدکودک یا پیش‌دبستانی که در جامعه امروز دارای بار معنایی خاصی می‌باشد، در مجتمع عروج اندیشه حذف گردد، و عنوانی شبیه به "بازی کده" که قرابت بیشتری با اصول روایی دارد انتخاب گردد.

اصول کلی مجتمع عروج اندیشه در خدمت به نوآموزان در سن قبل از دبستان

- بازی محوری (طراحی کلیه طرح درس‌ها بر اساس بازی، در نظر گرفتن بازی به عنوان هدف اصلی)
- آزادی و رهایی همراه با قدرت انتخاب (حذف ساعت بندی، کلاس بندی، داشتن قدرت انتخاب، حذف مواضع خطر)
- سیادت کودک (تکریم، احترام)
- حذف آموزش (جهت گیری پنهان)
- حفظ نقش مادر (لزوم حضور مادر به صورت دوره‌ای، حضور تمام وقت در صورت ناآرامی و درخواست کودک جهت حضور مادر)

اهداف راهبردی مجتمع عروج اندیشه در خدمت به نوآموزان قبل از دبستان

- ایجاد پیش نیازهای ورود به مدرسه در کودک (از قبیل دقت، تمرکز و...);
- پیش گیری از بروز مشکلات رفتاری و اختلالات یادگیری که در مدارس ابتدایی مرسوم است؛
- انتقال اهداف تربیتی متناسب با دوره قبل از ۷ سالگی.

ساختار اجرایی:

مدیر بازیکنده

مدیر بالاترین نقش اجرایی را در بازیکنده ایفا می کند. انجام امور اداری، مدیریت فعالیت مربیان، ارتباط با خانواده کودکان، زمان بندی و نظارت بر حضور مادریارها و دیگر امورات مربوط به مدیریت بازیکنده برعهده وی می باشد.

مربی

هر ۱۵ کودک تحت نظر یک مربی در بازیکنده فعالیت می کنند. مربی مراحل رشد و پیشرفت کودکان خود را رصد کرده و نتایج را در بازه های زمانی مختلف با والدین آنها در میان می گذارد. پی گیری ثبت پیشرفت کودکان در سامانه بازیکنده نیز برعهده مربی او می باشد. مربی با کمک مادرها، نقش کنترل کننده و هدایت کننده مسیر رشد و پیشرفت کودکان در بازیکنده را دارد. و به نوعی متولی امور مربوط به کودکان زیر نظر خودش است.

مادریار

مادریار مادرانی هستند که به صورت دوره ای و با زمان بندی از قبل تعیین شده در بازیکنده حضور دارند و ایفای نقش می کنند. در ادامه نقش مادریارها به صورت تفصیلی بیان خواهد شد.

مسئول فضاهای بازی

هر یک از محیط های مختلف بازی در بازیکنده یک مسئول دارد که فرآیند اجرای بازی توسط کودکان را مدیریت کرده و آموزش های لازم را به کودکان ارائه می دهد. فضاهای بازی در صورتی فعال خواهد شد که مسئول مربوطه حضور داشته باشد. در ابتدای کار به دلیل تعداد کم کودکان مسئولین فضاهای بازی را می توان از میان مربیان انتخاب کرد، اما با افزایش تعداد کودکان لازم است برای این نقش نیز افراد مشخصی انتخاب گردند. نکته دیگر اینکه مسئول فضاهای بازی در طول سال لزوماً ثابت نیستند و مسئولیت هرکس بنا به تشخیص مدیر بازیکنده می تواند تغییر کند.

روش کار

در بازیکنده کلیه مفاهیم از طریق "بازی" منتقل می گردد. بازی ها باید از قبل طراحی شده، ابزار، وسایل و دستوالعمل های اجرای هر بازی نیز مکتوب شده باشد. مربی و مادرها به فعالیت کودکان نظارت می کنند و بیشتر آنها را در انجام بازی ها هدایت و راهنمایی می کنند. آنها تا حد امکان امر و نهی را از کار خود حذف می کنند و مسیر تربیت را هوشمندانه به صورتی کاملاً غیر مستقیم و پنهان اداره می کنند.

در بازی کده فضاهای مختلف بازی وجود دارد و نوآموزان می توانند هر کدام از بازی ها را که می خواهند انتخاب کنند. بازی ها - خصوصاً بازی های قاعده دار - زیر نظر مربی یا مادرها اجرا می شود و آنها به روند انجام بازی و درست انجام شدن بازی ها نظارت می کنند و به کودکان راهنمایی های لازم را ارائه می دهد.

در کنار بازی هایی که در بازیکنده برای کودکان پیش بینی شده است، نیز در صورتی که کودکی علاقه به انجام فعالیت خاصی در زمینه آموزش و یادگیری داشت، این امکان برای او فراهم خواهد شد. به عنوان مثال اگر کودکی به خواندن برخی کلمات ابراز تمایل و علاقه کرد مربی به او در انجام این کار کمک خواهد کرد.

در این بازیکنده برخورد بر اساس رعایت "سیادت" کودک که همان رفتار کریمانه و با احترام است از اهمیت ویژه ای برخوردار است. رفتارهایی به دور از امر و نهی کردن های تحکم آمیز. مربیان و مادرها به عنوان معلم در بازیکنده حاضر نمی شوند، بلکه آنها حکم مشاورانی باهوش و عالم را دارند برای پادشاهان این بازیکنده که کودکان هستند. در بازیکنده کودکان به تعبیر روایت "رها" هستند و زمان بندی ها و کلاس بندی های مرسوم وجود ندارد.

از ایده های بسیار خوب که می توان در کنار بازیکنده به آن پرداخت، ارائه آموزش های تخصصی مهارتی به مادرها می باشد. مادرها می توانند در بخشی از ساعت حضور خود در بازیکنده در با مقالات و نشریات علمی گوناگون آشنا شوند، شیوه های بازی با کودکان را فراگیرند و حتی در مباحثات و جلسات آموزشی مختلف شرکت نمایند.

صبحگاه:

کودکان هر روز به مدت ۱۵ دقیقه صبحگاه مشترک اجرا می کنند. این صبحگاه که بیشتر جهت ایجاد نشاط و شادابی در ابتدای روز اجرا می گردد و هیچ شباهتی با صبحگاه در مدارس ندارد.

همه روزه در ابتدای جلسات صبحگاهی صوت سوره های کوتاه و موزون قرآن (به صورت دوبار تکرار) که از قبل انتخاب و به مربیان ارائه خواهد شد، برای کودکان پخش می شود و کودکان می توانند همراه با قاری سوره ها را همخوانی کنند. پس از مرور زمان و حفظ سوره توسط کودکان مربی سوره جدید را انتخاب می کند.

از جمله فعالیت هایی که مربیان می توانند با توجه به شرایط و پذیرش کودکان، در زمان صبحگاه پس از قرائت قرآن اجرا کنند ورزش، نرمش، بازی های سبک حرکتی، همخوانی سرود، دعاهای کودکانه در حق پدر، مادر، مربی و... می باشد.

پس از گذشت چند ماه کودکان می توانند برنامه های پیشنهادی خود را که باعث ایجاد نشاط و شادابی می گردد، به صورت گروهی اجرا کنند.

این نکته لازم به ذکر است که حضور همه کودکان در زمان صبحگاه، به صورت همزمان در بازیکده اجبار نیست، و در صورتی که کودکی بخواهد دیر تر به بازیکده بیاید و یا کلا نیاید، این اجازه از طرف بازیکده و والدین به او داده می شود.

بازی های قانون مند:

کودکان در روز سه نوبت که تقریباً هر نوبت ۳۰ دقیقه (براساس نیاز بازی و صلاحدید مسئول بازی) طول خواهد کشید، مشغول بازی های قانون مند خواهند شد. در این زمان ها با توجه به تعداد و تشخیص مربیان، تعدادی بازی قانون مند مشخص می گردد که کودکان می توانند بر حسب علاقه و میل خود یکی از آنها را انتخاب کنند. در این بازی ها مسئول بازی نقش راهنما و قانون گذار در بازی را دارد و روش بازی را به کودکان آموزش می دهد. هر یک از این بازی ها دارای اهدافی هستند که از قبل برای مربیان و مسئولین بازی ها مشخص شده است.

پس از اینکه کودک بازی را انجام داد، مسئول بازی اطلاعات مربوط به نحوه و چگونگی اجرای بازی توسط او را در چک لیست مربوط به همان کودک ثبت می کند تا در نهایت مسیر حرکت کودک در بازیکده مشخص باشد. یکی از نقش های اساسی مادران در بازیکده همکاری در تنظیم چک لیست ها و طراحی برنامه برای نحوه ادامه کار فرزندشان، با همکاری و نظر مربی است. این مسئله در بخش نقش مربیان و مادر ها به صورت تفصیلی ارائه خواهد شد.

صبحانه:

یکی از برنامه های روزانه در بازیکده صبحانه خوردن کودکان می باشد. از آنجا که یکی از اصول اساسی بازیکده آزادی کودکان است، اجباری برای خوردن صبحانه در زمان مشخص یا همراه با بقیه دوستان در قالب گروه نیست، اما مربیان می توانند فضا را به گونه ای طراحی کنند که پس از چند هفته کودکان به سمت سفره های صبحانه گروهی

میل پیدا کنند و مفاهیمی همچون شکر کردن خدا و همدلی با دوستان با به اشتراک گذاشتن غذاهایشان را تمرین کنند. بهترین زمان برای این موضوع پس از انجام اولین بازی قانونمند است.

از آنجایی که تهیه صبحانه به خودی خود دارای بخش‌هایی است که می‌تواند برای کودکان هم از لحاظ مهارتی آموزنده باشد و هم از نظر ایجاد و تقویت حس مسئولیت‌پذیری مفید باشد. یکی از فضاهایی که کودکان در آن فعالیت می‌کنند محیط آشپزخانه است که به صورت گروهی و تحت نظارت یک یا دو نفر از مادرها برای بچه‌های بازیکده صبحانه تهیه می‌کنند. توزیع صبحانه، نظافت بعد از آن و دیگر کارهای مربوط به صبحانه از برنامه‌هایی است که به صورت هدفمند به صورت طرح درس به مسئول این بخش ارائه خواهد شد.

نکته ای که در اینجا لازم به ذکر است تفاوت مزاج‌ها و سلیقه کودکان است که منجر می‌شود صبحانه‌هایی که کودکان آماده می‌کنند، متنوع باشد تا همه بتوانند از آن میل کنند.

هزینه صبحانه را بنا به صلاحدید مدیریت بازیکده و هماهنگی اولیا، می‌توان در ابتدای سال از والدین دریافت کرد و یا اینکه میتوان والدین را موظف کرد به صورت نوبتی وظیفه تهیه نان و صبحانه را بر عهده بگیرند.

بازی آزاد:

بخش از زمان روزانه کودکان صرف بازی آزاد می‌شود. این بازی‌ها غالباً بدون سختگیری و نظارت آموزگاران می‌باشد. زمان بازی‌های آزاد، اوقات خوش و پرهیاهویی است که کودکان آزادانه در محیط بازیکده بازی می‌کنند. بعضی از بچه‌ها از یک بازی به بازی دیگر می‌روند و بعضی دیگر بیشتر وقت را صرف یک نوع بازی می‌کنند. ساختن خانه‌های بازی با بلوک‌های بزرگ چوبی یا یونولیتی، ساختن اشایی با جعبه‌های خالی، تهیه کار دستی، نقاشی، گل بازی و... نمونه‌هایی از بازی‌هایی است که در زمان بازی آزاد انجام می‌شود.

در طول زمان بازی آزاد، مربی بیشتر وقت خود را صرف پاسخگویی به سوالات بچه‌ها و مشاهده رفتارها می‌کند. مثلاً درباره نوع گره زدن و به هم بستن، چسب کاری کردن و نحوه استفاده از تیغه‌های چاقو و... آنها را راهنمایی می‌کند. و همچنین رفتارهایی که بچه‌ها با یکدیگر از خود نشان می‌دهد را رصد کرده و در فرم‌های مشاهدات ثبت می‌کند.

در زمان انجام بازی‌های آزاد در صورتی که کودکان بازی‌هایی که در لیست بازی‌های ارائه شده توسط بازیکده است را انتخاب کردند، در صورت مناسب بودن شرایط و صلاحدید مربی یا مسئول فضای بازی، راهنمایی لازم در مورد بازی به کودکان ارائه شده و نتایج حاصل از بازی در لیست پیشرفت کودکان ثبت خواهد شد.

در زمان بازی آزاد بنا به صلاحدید مربیان و مسئولین فضاها، در روزهای مختلف فضاهاى مختلفی مثل حیاط و اتاق ورزش، یا هال و... برای انجام بازی آزاد فعال می‌باشد.

نشست های گروهی:

هر مربی متولی نظارت و هدایت پیشرفت ۱۵ کودک می باشد. این مربی همه روزه بعد از اتمام فعالیت ها، با مربیان خود جلسات همفکری و هم اندیشی برگزار می کند. در این جلسات که صحبت کننده اصلی مربیان هستند، به بیان کارهایی که در طول روز انجام داده اند، معرفی فعالیت هایی که بیشتر خوششان آمده، معرفی فعالیت هایی که خوششان نیامده، بررسی اتفاقات خاص اگر در طول روز رخ داده است و... می پردازند.

در این جلسات هدف افزایش قدرت بیان و استدلال، و همچنین بروز احساسات در کودکان است و مربی اصلا نباید جلسه را به صورت کلاسی اداره کرده و به نصیحت مربیان پردازد. مربی باید تنها در موارد لازم مربیان را در رسیدن به یک نتیجه و تصمیم صحیح ترغیب کند.

نظافت دسته جمعی

فضاهای بازی پس از اتمام زمان بازی توسط کودکانی که در آن فضا بازی کرده اند مرتب می گردد. همچنین بنا به تشخیص مربیان بعد یا قبل از جلسه آخر روز فضای عمومی بازیکنه نیز توسط کودکان مرتب می گردد و نظافت انجام می شود. هدف اصلی اینکار نیز ایجاد احساس مسئولیت در کودک نسبت به محیط زندگی و وسایل اطراف او است.

نرم افزار مدیریت بازیکنه عروج اندیشه (مبعا)

این نرم افزار به جهت ثبت فعالیت های کودکان در طول روز و مشخص شدن مسیر پیشرفت آنها در بازیکنه و نیز میزان تحقق هر یک از اهداف، طراحی شده است. این نرم افزار دارای فرم هایی است که مسئولین فضاهای بازی پس از انجام بازی توسط کودکان اطلاعات مربوط به بازی و کودک را به صورت انفرادی در آن وارد می کنند. مدیریت بازیکنه مسئولیت نظارت ثبت دقیق فعالیت ها را برعهده دارد.

مربیان در بازه های زمانی مشخص نتایج و تحلیل های ارائه شده توسط نرم افزار را با مادران کودکان گروه خود در میان می گذارند و برای نحوه فعالیت کودک در بازیکنه و نیز فعالیت های تکمیل در منزل تصمیم گیری می کنند. لازم به ذکر است فعالیت های انجام شده در منزل نیز توسط مادر در فرم های مربوطه ثبت و به مدرسه ارائه و بعد از آن در نرم افزار ثبت خواهد شد.

نرم افزار دارای بخش هایی دیگری از قبیل مشاهدات مادر در روز حضور، گزارش مربی از رفتار کودک در بازیکنده و.. می باشد که در جزوه آموزشی نرم افزار معرفی خواهد گردید.

نقش مادر یارها در بازیکنده:

با توجه به اینکه یکی از اصول اساسی عروج اندیشه در خدمت به کودکان قبل از دبستان حفظ نقش تربیتی مادران می باشد، نقش مادران در فضای بازیکنده نباید تبدیل شود به ناظر و تماشاچی فرایند تربیت کودکانشان. بلکه مادر باید نقشی کاملاً فعال در فضای بازیکنده ایفا کند که هم خود به نقش و وظیفه خود پی ببرد و هم کودک این ایفای نقش را مشاهده گر باشد.

در گام اول ابتدا لازم است مدیریت بازیکنده برنامه زمانی حضور مادران در بازیکنده را مشخص کند به طوری که در روز کمتر از ۲ مادر و بیشتر ۳ مادر در بازیکنده حضور نداشته باشند و از قبل به اطلاع آنها رسانده باشد (البته این تعداد بنا به تغییر تعداد کودکان و مربیان قابل تغییر است).

مادران در نوبت اول حضور خود در بازیکنده صرفاً به عنوان تماشاگر در کنار مسئولین فضاهای بازی قرار می گیرند و در صورت نیاز و درخواست مسئول بازی، او را در انجام امور اجرایی یاری می دهند. این بخش باعث می شود مادران با رویکردهای بازیکنده و روش کاری آن آشنا شوند. مادران می توانند با برنامه ریزی مدیریت حضور در فضاهای مختلف را در یک روز تجربه کنند. ترجیحاً در این مرحله تعداد مادران در روز بیش از دوفتر نباشد.

مادران در نوبت دوم حضور خود که تقریباً ۲۰ تا ۳۰ روز بعد از حضور در نوبت اول است، گزارشی از فعالیت یک ماهه فرزند خود در منزل ارائه می کنند، تحلیل های مربی در طول یک ماه در مورد فرزند خود را دریافت می کنند، یک نوبت با فرزند خود بازی آزاد انجام می دهند و در یکی از فضاها به عنوان مادریار به مسئول فضا در انجام بازی کمک می کنند.

از نوبت سوم به بعد (البته این مرحله ممکن است در اجرا و بنا به نظر مربیان و مدیریت بازیکنده تغییر کند) مادریارها می توانند مسئولیت یکی از فضاهای بازی و یا صبحانه را بر عهده بگیرند و در طول روز فضاهای بیشتری برای کودکان فعال باشند.

کنترل جدول پیشرفت و دریافت تحلیل های مربی، ارائه گزارش فعالیت های در منزل، انجام بازی آزاد با فرزند خود از جمله کارهایی است که به صورت ثابت در هر نوبت حضور مادر در بازیکنده باید عملی گردد.

لازم است برنامه دقیق زمان حضور مادر از قبیل جلسه با مربی، انجام بازی آزاد و... به مادران ارائه گردد تا در زمان حضور، وقت آنان تلف نشده و بازیکنده نیز از آفات احتمالی بی کار بودن مادر در فضای بازیکنده مصون باشد.

یکی دیگر از برنامه های جدی بازیکنده برای مادران ارائه آموزش های لازم به آنها می باشد. این آموزش ها شامل معرفی برخی بازی ها و شیوه انجام دادن آنها، تربیت کودک، ارتباط با کودک، همسر داری و... می باشد که در قالب های مختلف کلاسی، جلسات مباحثه، آموزش های انفرادی، ارائه کتاب، سی دی، نشریه و... می باشد.

برای مادران فعالیت های اجرایی دیگری نیز متصور است که بر این اساس توانایی و علاقه هر فرد و به صلاحدید مربیان و مدیر بازیکنده می تواند برای هر شخص متفاوت باشد، از جمله این فعالیت ها عبارت است از: تزئینات و فضا سازی نظافت بازیکنده، کمک در برپایی برنامه صبحانه، انجام برخی خرید های لازم، مستند سازی فعالیت ها، انجام فعالیت های مطالعاتی و محتوایی و....

اهداف آموزشی و تربیتی:

برای احصاء اهداف آموزشی و تربیتی دوره قبل از دبستان منابع زیر مورد بررسی قرار گرفت:

۱. اهداف ۱۱ گانه دوره پیش دبستانی؛ مصوب آموزش و پرورش؛

۲. ویژگی ها و نیازهای کودک بر اساس روانشناسی رشد؛

۳. مصاحبه با چند تن از معلمان پایه اول ابتدایی؛

۴. دسته بندی و اهداف ارائه شده توسط مهد بازی انشاء

پس از انجام بررسی ها اهداف کلی در ۵ دسته زیر مشخص گردیدند که اهداف جزئی در جزوه مربوط به اهداف و بازی ها معرفی شده اند.

- مهارت های ذهنی
- مهارت های عاطفی و روحی
- مهارت های حرکتی
- مهارت های حسی
- فضائل اخلاقی

دست بندی بازی ها از جهت نوع بازی و مکان اجرا:

۱. بازی های حرکتی ظریف (پرتاب ها، لی لی، صخره نوردی، حلقه و...)
۲. بازی های دقت و توجه + دست ورزی (مهارت های ذهنی)
۳. نقاشی، کاردستی، گل بازی، خمیر بازی و...
۴. نمایش، قصه، پرده خوانی و...
۵. هیجانی - حرکتی (تاب، سرسره، راپل، خاک بازی، گرگم به هوا، استپ هوایی و...)